

כיבוש במשפט הבינלאומי – מה אפשר ללמוד ממקרה חצי האי קרים?

מאת

אביב גור*

מבוא

במאמר זה אנתח את ההיבט המשפטי של כיבוש חצי האי קרים על-ידי רוסיה בשנת 2014, תוך בחינת עקרונות היסוד של המשפט הבינלאומי – ריבונות, שלמות טריטוריאלית ואי-התערבות. הסיבה לחקירת סוגייה זו היא ייחודיותה ביחס לסוגיות רבות אחרות בתחום דיני הכיבוש. בעוד שרובם המוחלט של מקרי הכיבוש נעשים בניגוד לרצון האוכלוסייה הנכבשת, כיבוש קרים על-ידי רוסיה נעשה בהתאם לעמדת האוכלוסייה המוגנת (כביכול, תחת ההנחות שאציין בהמשך), אשר הביעה רצונה להסתפח ולהשתייך לרוסיה דרך קבע.

תמיכת אוכלוסיית קרים בכיבוש חצי האי על-ידי רוסיה מייחדת סוגייה זו מרוב מקרי הכיבוש המוכרים לנו ואף נוגדת את האינטואיציה האנושית לפיה אוכלוסייה נכבשת מתנגדת לכוח הכובש. בכוונתי לחקור את שאלת העדפת האוכלוסייה המוגנת והשפעתה על ההיבטים המשפטיים בדיני הכיבוש – האם תמיכת המוגנים בכיבוש משפיעה על הניתוח המשפטי של הפעולה, או על תגובת הקהילה הבינלאומית. במילים אחרות, אבחן האם רצון המוגנים ושאיפתם לסיפוח מעלה

* סטודנט לתואר ראשון במשפטים (LL.B) ובכלכלה, אוניברסיטת תל-אביב. עובד בתור יועץ ניהול סיכונים עסקי בחברת Ernst&Young.

למדינה המספחת טענות משפטיות אשר לא היו מתקבלות במקרה ה'קלאסי', בו המוגנים מתנגדים לפעולה. ארצה לבחון האם במקרים מסוימים רצון האוכלוסייה יכול לגבור נורמטיבית על עקרונות המשפט הבינלאומי, וכך לדוגמה לתת לגיטימיות גדולה יותר לפעולות הכובש, עד כדי הכשרת הפעולה לחלוטין.

קצרה היריעה מלהרחיב על ההיסטוריה הארוכה והמרתקת של אוקראינה ורוסיה, ועל יחסיהן המורכבים מזה שנים רבות. עם זאת, כדי לבחון לעומק את הסוגייה המשפטית שצינתי, הכרחי לטעמי להתחיל עם סקירה היסטורית קצרה, תוך מתן הקשר לאירועי 2014. רוסיה ואוקראינה שלובות זו בזו בהיסטוריה המשתרעת על פני מאות שנים. התרחבות האימפריה הרוסית במאה ה-18 הביאה לכך שחלקים ניכרים מאוקראינה שאנו מכירים כיום נשלטו תחת רוסיה. בהמשך, שתי המדינות הפכו לחלק מברית המועצות בעקבות המהפכה הרוסית בשנת 1917. פירוק ברית המועצות ב-1991 הוביל להכרזת העצמאות של אוקראינה. שאיפתה להתקרב לאיחוד האירופאי ולמערב, ולהתנתק מההשפעה הרוסית, הגיעו לשיאם בשנת 2013, במה שמכונה 'אירועי יברומאידאן'. אירועים אלה פרצו כתגובה להחלטת ממשלת אוקראינה הפרורוסית בראשות הנשיא ויקטור ינוקוביץ' שלא לחתום על הסכם התאגדות עם האיחוד האירופי, והתפתחו במהרה להתנגשויות אלימות בין המוני מפגינים לכוחות המשטרה האוקראיניים. האירועים הובילו להדחתו של ינוקוביץ' והימלטותו לרוסיה.

האירועים העלו על נס את שאלת זהותה של אוקראינה – מדינה מערבית המשתייכת לאיחוד האירופי, או מדינת חסות רוסית. האירועים הובילו לאותו סכסוך מתמשך בין אוקראינה לרוסיה ולמלחמה שפרצה בפברואר 2022. הרקע ההיסטורי מאיר את המורכבות של מערכת היחסים העכשווית של שתי המדינות.

א. רקע – כיבוש חצי האי קרים עלידי רוסיה וקיום משאל העם

כיבוש חצי האי קרים עלידי רוסיה ב-2014 סימן נקודת מפנה משמעותית ביחסים בין המדינות. לאחר הימלטות הנשיא ינוקוביץ' לרוסיה ב-22 בפברואר, הורה פוטין לצבא הרוסי להשתלט על חצי האי קרים, שהיה חלק מהשטח הריבוני של אוקראינה. הרוסים השתלטו על מתקני התקשורת, שדה התעופה ונמל הים והובילו לשליטה מבצעית רוסית מוחלטת בשטח. ב-27 בפברואר, לאחר שחמושים השתלטו על בניין הפרלמנט, הוקמה ממשלה חדשה בקרים, שאישרה לערוך משאל עם על "הצטרפות מחדש אל רוסיה". התוצאה הרשמית של משאל העם הראתה ש-96.77% מהאוכלוסייה הצביעה בעד איחוד עם רוסיה, עם אחוז הצבעה של 83.1%.

הלגיטימיות של משאל העם והמידה שבה הוא שיקף את הרצון האמיתי של האוכלוסייה הייתה שנויה במחלוקת, לכל הפחות.¹ מעבר לעובדה שקיומו הפר את

¹ Anne Peters, *Sense and Nonsense of Territorial Referendums in Ukraine, and Why the 16 March Referendum in Crimea Does Not Justify Crimea's*

החוקה האוקראינית, הקובעת שמשאל הנוגע לטריטוריית המדינה מחייב הצבעה של כלל אזרחי המדינה (ולא של תושבי קרים בלבד), המשאל לא קיים את הסטנדרטיים של המשפט הבינלאומי המופעים בסעיף 3 לפרוטוקול הראשון באמנה האירופית לזכויות אדם.² עקרונות אלה כוללים בין היתר קיום בחירות חופשיות, חשאיות ובתנאים שיבטיחו את הביטוי החופשי של דעת הציבור. נוכחותם של חיילים רוסיים בקרים ושליטתם בהפקטו עוד בטרם משאל העם פגעו ביכולת הביטוי החופשית של התושבים, גם אם לא באופן ישיר. בנוסף, ניסוח התשובות לא היה קוטבי ופשוט כפי שנדרש באמנת ונציה, אלא מסובך ומטעה.³

ברשימה זו, על מנת לרדת לעומקה של שאלת המחקר, ארצה להתייחס לעמדת האוכלוסייה הנכבשת התומכת בפעולה בתור עובדה מוגמרת. לאור זאת, אניח שתוצאות משאל-העם משקפות באופן מהימן את עמדת התושבים. עוד אניח שהליך קיום המשאל אינו שנוי במחלוקת, אלא תקין ועומד בכללי המשפט הבינלאומי. באופן זה אנטרל את שאלת אמינות עמדת האוכלוסייה, ואוכל לעסוק ולחקור את השאלה התיאורטית-משפטית העומדת בבסיס הרשימה.

ב. ניתוח הטענות המשפטיות

בחלק זה אדון בעילות משפטיות להן טוענת רוסיה, במפורש או במשתמע, להצדקת פעולותיה בקרים ואשר קמות לאור תמיכת האוכלוסייה המוגנת. מעבר לסקירת הטענות המשפטיות, אנסה לאמוד את חוזקן ואת האפשרות שיכריעו את הסכסוך המשפטי לטובת רוסיה. אסתמך בניתוחי על הדוקטרינות המוכרות במשפט הבינלאומי, על תקדימים בינלאומיים, אמנות והסכמים-בינלאומיים. אתמקד בטענות המרכזיות והמשמעותיות ביותר.

1. הזכות להגדרה עצמית חיצונית של האוכלוסייה הרוסית בקרים

דוקטרינת 'הגדרה עצמית חיצונית' נוגעת לעמים החיים בשטחים שאינם בשלטון עצמי (Non-self-governing territories), וכוללת את זכותו של עם לקבוע את מעמדו הפוליטי, קרי את המסגרת המדינית בה יתקיימו חייו הלאומיים, ללא הפרעת כוחות חיצוניים.⁴ זכות זו גורסת שלקבוצה או לאום יש הזכות להקים מדינה עצמאית (או כל הסדר פוליטי אחר שיחפוץ בו), נפרד מהשלטון הנוכחי בו נמצאת הקבוצה. זכות זו שונה מ'הגדרה עצמית פנימית', שלפיה הזכויות והאוטונומיה של קבוצה אינן נפגעות בתוך מדינה קיימת. בנוסף, ההגדרה הפנימית אינה מאיימת על

Alteration of Territorial Status under International Law, EJIL: TALK: (April 16, 2014).

² PROTOCOL 1 TO THE EUROPEAN CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS, 1952 Eur. T.S. No. 009, May 20, 1952 C.E.T.S. 009.

³ JONATHAN MASTERS, *WHY THE CRIMEAN REFERENDUM IS ILLEGITIMATE*, COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS (MARCH 16, 2014).

⁴ PATRICIA CARLEY, SELF-DETERMINATION: SOVEREIGNTY, TERRITORIAL INTEGRITY, AND THE RIGHT TO SECESSION (United States Institute of Peace, 1996).

שלמותה הטריטוריאלית של המדינה שבמסגרתה מבקשים ליישם את זכות ההגדרה העצמית, משום שהזכות מיושמת באמצעות ממשל עצמי בתוך תחומי השלטון הקיים (דוגמת קוויבק).

סעיף 73 באמנת האו"ם מגדיר שטחים שאינם בשלטון עצמי כ"שטחים שעמיהם עדיין לא השיגו מידה מלאה של שלטון עצמי".⁵ בהמשך, עצרת האו"ם הגדירה שטחים אלה כ"שטח נפרד גיאוגרפית, אתנית ותרבותית ממדינת המטרופולין".⁶ הכוונה בדוקטרינה זו הייתה במקורה בעיקר לזכות להגדרה עצמית חיצונית לעמים המצויים תחת שלטון קולוניאליסטי, והכוונה ל'מדינת מטרופולין' הייתה למדינות האם של המושבות. מאחורי דרישה מחמירה זו עומד רצונו של האו"ם להתייחס לתופעה היסטורית ספציפית (קולוניאליזם), ולא לאפשר לעמים רבים לפעול באופן חד צדדי נגד מדינת החסות שבהם הם חיים. הסכמה להרחיב את הזכות מעבר להקשר הפוסטקולוניאלי עלולה הייתה לפתוח 'תיבת פנדורה', בכך שתאפשר לאלפי קבוצות אתניות מרחבי העולם לתבוע היפרדות ועצמאות. הדרישה הזו זכתה לביקורת רחבה, בעיקר בשל ההפרדה המלאכותית בין עמים נשלטים המובילה לאפליה.⁷

מן הכלל אל הפרט: רוסיה השתמשה בטיעון ההגדרה העצמית החיצונית לתושבי קרים לעיתים תכופות והוא מרכזי בניסיונותיה לקבלת הכשר ולגיטימיות בין לאומית. לפי רוסיה – משאל העם שנערך בקרים מייצג את העדפות ההגדרה העצמית האמיתית של האוכלוסייה, וכי יש לכבד את רצון העם לסיפוח. כמה מדינות, במיוחד אלה בעלות קשרים היסטוריים, תרבותיים או פוליטיים עם רוסיה, הכירו בלגיטימיות הסיפוח על סמך פרשנותן להעדפת רצון האוכלוסייה. הם הצטרפו לקריאה הרוסית, שלפיה על הקהילה הבינלאומית לכבד את הזכות להגדרה עצמית של תושבי קרים.

מבלי להכריע עם מי הצדק באשר לביקורת שצינתי לעיל על עיצוב הזכות במשפט הבינלאומי, על המצב המשפטי הבינלאומי הקיים כיום דה־פקטו אין עוררין – מלבד מצבים של דה־קולוניזציה וכיבוש זר (האו"ם הרחיב את הכלל מתוך גישה פרגמטית בהתייחסותו לכיבוש הישראלי באיו"ש באופן נקודתי), קבוצה אתנית לא יכולה לטעון להגדרה עצמית חיצונית חד־צדדית.⁸ אין כיום אף אמנה בין־לאומית המעניקה זכות להגדרה עצמית חיצונית באופן גורף, ופרשנות הרואה בזכות להגדרה עצמית פנימית כזכות החלה גם באופן חיצוני תפגע קשות בעקרונות משפטיים בין־לאומיים. מכאן, שלתושבי קרים, על־פי הגדרת האו"ם, אין זכות להגדרה עצמית חיצונית.

UNITED NATIONS, CHARTER OF THE UNITED NATIONS, Chapter XI,
Article 73 (1945) ⁵

.G.A. Res. 1541, (Dec. 15, 1960) ⁶

L. BUCHHEIT, THE LEGITIMACY OF SELF-DETERMINATION, 17 (Yale
University Press, 1978) ⁷

.G.A. Res. 2649, (Nov. 30, 1970) ⁸

עם זאת, כפי שאראה מיד, ישנם מקרים חריגים בהם התנתקות מהמדינה השולטת עשויה להיחשב לגיטימית.

2. התנתקות מתקנת

דוקטרינת 'ההתנתקות המתקנת' (Remedial Secession) היא חריג לאיסור הכללי על הגדרה עצמית חיצונית, לפיה לקבוצה אתנית שהיא קורבן של דיכוי והפרות מסיביות ומתמשכות של זכויות אדם מצד המדינה השולטת, מוענקת הזכות להגדרה עצמית חיצונית.⁹ במקרה כזה מכיר המשפט הבינלאומי בזכותה של הקבוצה הנפגעת להתנתקות מהמדינה הפוגעת ולהקמת מסגרת פוליטית חדשה.

בית המשפט העליון בקנדה הגדיר מצבים הנכנסים תחת דוקטרינה זו כ"מצבים בהם עם נתון להכרעה זרה, שליטה או ניצול מחוץ להקשר קולוניאלי ונמנעת ממנו זכותו להגדרה עצמית פנימית".¹⁰ רוסיה טענה במועצת הביטחון להפיכה מזוינת בלתי חוקית שבוצעה בידי לאומנים אוקראיניים רדיקליים שאיימו לרמוס זכויות וחירויות בסיסיות של העמים דוברי הרוסית באוקראינה.¹¹ בטיעונים מסוג אלה רוסיה למעשה קראה להחלת הדוקטרינה, זאת במטרה 'להגן על אזרחינו ובני ארצנו ועל זכותם לחיים'.¹²

מן הכלל אל הפרט: החלת דוקטרינת 'ההתנתקות המתקנת' במקרה של סיפוח קרים היא בעייתית משתי סיבות עיקריות. ראשית, הדוקטרינה עדיין לא התקבלה באופן מפורש במשפט הבינלאומי. ההכרה בה מורכבת ושנויה במחלוקת, שכן היא ממסדת גגיעה בעקרונות הריבונות והשלמות הטריטוריאלית.¹³ הכרה בהיפרדות המתקנת עלולה ליצור תקדים המאתגר עקרונות יסוד אלו, ולהוביל לערעור היציבות הבינלאומית. העיקרון נדון בעבר ביחס לקוסובו שבו היה בולט הוויכוח אודותיו. בעוד תומכי עצמאותה של קוסובו טענו להפרות זכויות אדם קשות, גרסו המתנגדים שהחלת הדוקטרינה יוצרת תקדים מסוכן לתנועות בדלנות אחרות ברחבי העולם.¹⁴ גם ה-ICJ עצמו הקפיד שלא לעסוק בסוגייה זו במישרין. בין כה וכה, הוציא האו"ם לאחר תום הפרשה הבהרה לפיה פרשת קוסובו אינה יוצרת תקדים משפטי בהקשר דוקטרינה זו לאור מאפייניה הייחודיים.¹⁵

⁹ J. Vidmar, *Remedial Secession in International Law: Theory and (Lack of) Practice*, 6 ST ANTONY'S INTERNATIONAL REVIEW (2007)

¹⁰ R. v. Smith (2005), 2 R.C.S. 123 (Qc. C.A.) paragraph 131-133 (Quebec Case)

¹¹ U.N. SCOR, 7138th Sess, S/PV.7138 (15 March 2014), page 2

¹² שם, בעמ' 3.

¹³ Y. Adimassu, *The Essence of Remedial Secession: From the Perspectives of Human Right and Preservation of Natural Resources*, 12 BEIJING LAW REVIEW, 1252-1267 (2021)

¹⁴ Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo (Kosovo Advisory Opinion), Advisory Opinion, 2010 I.C.J. Rep. 403 (July 22)

¹⁵ UN SECURITY COUNCIL, Letter dated Mar. 26, 2007 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, S/2007/168 (Mar. 26, 2007) (paragraph 15)

שנית, גם אם הדוקטרינה הייתה מוסכמת ולא שנויה במחלוקת, אין עדות עובדתית להפרה מסיבית של זכויות אדם שבוצעה על-ידי ממשלת אוקראינה המצדיקה את השימוש בעיקרון. כפי שציינתי, תנאי בסיסי להחלת הדוקטרינה היא הוכחת הפרות חמורות ומתמשכות של זכויות אדם על-ידי השלטון, כגון טיהור אתני או רצח עם. שגריר רוסיה באו"ם טען 'למצב של איומים מתמשכים נגד חייהם, ביטחונם והאינטרסים הלגיטימיים של הרוסים בשטח אוקראינה'.¹⁶ ארה"ב הגיבה בציונות לטענה הרוסית במועצת הביטחון, באומרה ש'כשמקשיבים לנציג הרוסי, אפשר לטעות ולחשוב שמוסקבה הפכה לזרוע התגובה המהירה של נציג האו"ם לזכויות אדם'.¹⁷

3. התערבות בהזמנה

טענה נוספת שעלתה מצד רוסיה היא הקריאה להחלתו של עקרון 'התערבות בהזמנה' (Intervention Upon Invitation). העקרון קובע שלמדינה מותר להתערב בענייניה הפנימיים של מדינה אחרת, אם קיבלה הסכמה לכך או הזמנה מפורשת מהממשלה באותה מדינה.¹⁸ על אף שהעיקרון אינו מופיע באמנת האו"ם, נהוג לראותו כחריג לשימוש בכוח והוא מופעל לרוב במקרים בהם מדינה מתמודדת עם סכסוך פנימי, מרד או איבוד הסדר הציבורי מסיבה אחרת.¹⁹ במצבים כאלה, ממשלת המדינה יכולה לפנות לבקשת סיוע ממדינה או ארגון בינלאומי כדי להחזיר את המצב ליציבות ולהגן על אזרחיה. ההתערבות בהזמנה תיחשב לגיטימית אם תעמוד בכמה תנאים: הסכמה או הזמנה מפורשת של השלטון, לשם הגנה עצמית או הגנה על אזרחים (מטרה לגיטימית), באופן מידתי ומוגבל, תוך ציות לחוק הבינלאומי.²⁰

מן הכלל אל הפרט: בענייננו, הרוסים טענו שיאנקוביץ', נשיא אוקראינה הפרר רוסיה שנמלט לרוסיה, ניסח מכתב רשמי בו קרא לרוסיה להתערב במתרחש באוקראינה ולמנוע את תפיסת השלטון בידי לאומנים אוקראיניים. עוד טענו הרוסים שיאנקוביץ' הוא עדיין הנשיא הלגיטימי כיוון שהודח בכוח, ולכן בכוחו להזמין כוחות זרים להתערבות בענייני הפנים של אוקראינה.

ואולם, ישנן שתי נקודות המחלישות טיעון זה של רוסיה. ראשית, ישנה מחלוקת אם ניתן לייחס את הסכמת יאנקוביץ' להסכמת אוקראינה. הנשיא היה חסר שליטה אפקטיבית (Effective-Control) כשביצע את פעולת ההזמנה, ולכן עולה שאלה ביחס להחלת העיקרון.²¹ שנית, פעולותיה של רוסיה אינן מקיימות את התנאים אותם ציינתי. גם בהינתן שההזמנה להתערבות הייתה מפורשת וחוקית, פעולותיה מפרות באופן בוטה את החוק הבינלאומי והן אינן לשם הגנה עצמית או

¹⁶ U.N. SCOR, 7125th Sess, S/PV.7125 (3 March 2014), page 3

¹⁷ שם, בעמ' 4.

¹⁸ MILITARY AND PARAMILITARY ACTIVITIES IN AND AGAINST NICARAGUA (Nicar. v. U.S.), Judgment, 1986 I.C.J. Rep. 14, 190 (June 27)

¹⁹ שם, בעמ' 116.

²⁰ Laura Visser, *Intervention by invitation and collective self-defence two sides of the same coin?*, 7 JOURNAL ON THE USE OF FORCE AND INTERNATIONAL LAW 292, 296 (2020)

²¹ שם, בעמ' 300.

הגנה על אזרחים, באופן מידתי ומוגבל. גם אם תיוחס ההזמנה לאוקראינה ישירות, ספק אם ניתן לראות את סיפוח קרים כפעולה מידתית ומוגבלת. רוסיה לא פעלה לכוון מחדש את משטרו של יאנוקוביץ' אלא פעלה להגשמת אינטרסים לאומיים גדולים מזה.²²

ג. סיכום ומסקנות

טענת רוסיה לגיטימיות הסיפוח, המבוססת על הטיעונים המשפטיים שצינתי, הובילו מספר מדינות לתמוך בה בפומבי. כך למשל, הצהיר נשיא ארמניה כי הוא מקבל את תוצאות משאל העם ותומך בהגשמת הזכות להגדרה עצמית של התושבים.²³ גם נשיא קירגיסטן הצהיר כי "איחודה מחדש של אוקראינה עם רוסיה נעשה באופן לגיטימי באמצעות משאל-עם המבוסס על רצונותיהם הוולונטריים של התושבים ובהתאם לזכות להגדרה עצמית הקבועה באמנת האו"ם".²⁴

על אף זאת, ניתן להגיד בביטחון שהטענות הללו לא שינו את עמדת הקהילה הבינ-לאומית הכוללת, אלא שינו רק עמדות מדינות-חסות רוסיות שככל הנראה היו תומכות ברוסיה גם ללא עובדת תמיכת האוכלוסייה (ולראייה אפשר לבחון את תוצאות ההצבעה על החלטה 68/262 של העצרת הכללית של האו"ם).²⁵ נקודה למחשבה היא האם, למרות המסקנה אליה הגעתי, שלפיה עמדת אוכלוסיית קרים אינה מכשירה את פעולות הרוסים, ישנם חריגים מסוימים? האם ייתכן שעמדת המוגנים כן תשנה את ההיבט המשפטי של המקרה?

התשובה טמונה, לדעתי, באם המקרה יביא להחלת אחת הדוקטרינות שצינתי. לדוגמה, ייתכנו מקרים בהם השלטון המקומי מביא לפגיעה מהותית בזכויות קבוצות אתניות בשטחה, עד כדי החלת דוקטרינת ה'התנתקות המתקנת' שתכשיר פעולות שונות למימוש ההגדרה העצמית. כך טענה רוסיה בהצהרתה ל-ICJ, אך כפי שצינתי, טענה זו אינה חזקה כלל וכלל ביחס לסיפוח קרים, שכן אין שום עדות ל'נסיבות קיצוניות' להחלת הדוקטרינה.²⁶

נקודה נוספת שעולה בעקבות המחקר היא הבעייתיות שבהרחבת הדוקטרינות המעניקות פטורים מנורמות המשפט הבינלאומי. נורמות אלה חזקות ביותר כאשר הן ברורות ואינן משתמעות לשני פנים. הענקת פרשנות רחבה לדוקטרינות מהמשפט הבינלאומי עלולה להביא למצב בו צד לסכסוך יכול לטעון שהמקרה הנדון נופל תחת פטור כזה או אחר, גם כשלעיתים אין הדבר כך. לדוגמה, הרחבת הזכות להגדרה עצמית בעניין קוסובו העניקה לרוסיה את האפשרות לטעון לקיומה

C. Marxsen, *The Crimea Crisis – An International Law Perspective*, 74 ²² HEIDELBERG JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW, 367, 379 (2014)

Armenia backs Crimea's right to self-determination, RUSSIA TODAY ²³ (March 21, 2014).

Kyrgyzstan Recognizes Crimea Referendum Results, SPUTNIK ²⁴ INTERNATIONAL (March 20, 2014).

G.A. Res. 68/262, Territorial Integrity of Ukraine, (27 March, 2014) ²⁵

Ukraine v. Russia, Grand Chamber Admissibility Decision, 2023 Eur. Ct. ²⁶ H.R. 123 (Eur. Ct. H.R.)

של הזכות המורחבת גם בסיפוח קרים. באופן זה, כל מדינה יכולה להמשיך ולהרחיב את הדוקטרינה בהתאם לאינטרסים שלה. מבנה המשפט הבינלאומי, מבוסס המנהג וחסר ההיררכיה הברורה, אינו מספק הגנה מפני המשך הרחבות הדוקטרינות. ניתן גם לראות בעובדה שמוצגים טיעונים משפטיים נוגדים משני הצדדים לסכסוך, כעדות לכך שבתחום המשפט הבינלאומי הכללים נזילים ומשמשים בעיקר ככסות או כהסבר כלפי חוץ ולא בסיס אמיתי להתנהלות.

אזכור מוצע: אביב גור "כיבוש במשפט הבינלאומי – מה אפשר ללמוד ממקרה חצי האי קרים?" **רשות הרבים - מאמרי ביכורים** (26.11.2024).